

**Список використаних джерел:**

1. *Сушицька Н.В.* Юридична клініка. Курс лекцій: навч. посібник / Н.В. Сушицька. – К.: Університет «Україна», 2008. – 424 с.
2. *Дулеба М.В.* Діяльність «юридичних

клінік» в Україні: шляхи розвитку та вдосконалення: наук.-практ. посібник / М.В. Дулеба. – К.: Атака, 2004. – 160 с.

3. *Єлов В.А.* Юридична клініка: навч. посіб. / В.А. Єлов, С.І. Молібог, Д.Г. Павленко. – К.: Школяр, 2004. – 315 с.

**І.Я. ВОРОНЕЦЬКА,**  
старший викладач

(Київський славістичний університет)

## ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Статтею 43 Конституції України [1] закріплюється право кожного на працю. Скористатися цією можливістю може як дорослий, так і дитина. Низкою чинних нормативно-правових актів закріплені умови, порядок та гарантії трудових правовідносин з неповнолітніми, але, фактично, права дитини подекуди ігноруються. Особливо це стосується дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

**Актуальність теми** зумовлюється необхідністю забезпечити надання з боку держави додаткових юридичних гарантій щодо працевлаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Згідно з даними Міністерства соціальної політики України, нині в нашій країні налічується понад 100 тисяч дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [2, 4]. Із них близько 8 тисяч дітей – учні 9–11 класів інтернатних закладів [3, 98]. Саме ця категорія дітей потребує подальшого навчання для здобуття відповідної професійної освіти та працевлаштування. Для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в більшості випадків право на працю перетворюється на необхідність, обов'язок, адже вони позбавлені матеріальної та моральної підтримки з боку батьків. Роботодавці це розуміють і зловживають своїми повноваженнями.

З урахуванням цілей розвитку держав, проголошених Декларацією тисячоліття

ООН, і стратегією Підсумкового документа Генеральної Асамблеї ООН «Світ, сприятливий для дітей», в Україні розроблені загальнодержавні програми, покликані сприяти належному забезпеченню прав дитини: зокрема, законом від 5 березня 2009 р. затверджена Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2016 року»; постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. затверджена Державна цільова соціальна програма реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування на період до 2017 р. Правове регулювання та додаткові гарантії працевлаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування забезпечується низкою чинних нормативно-правових актів, а саме Законами України: «Про охорону дитинства» [4], «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [5], «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [6], «Про зайнятість населення» [7], «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» [8]; Указом Президента «Про заходи щодо поліпшення становища дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків» [9] тощо.

У статті 52 Конституції України [1] зазначається, що утримання та виховання ді-

тей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Діяльність державних органів має бути спрямована на створення рівних можливостей дітей щодо вибору професії та працевлаштування. Від злагодженої та скоординованої їх роботи залежить результат пристосованості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування до самостійного життя, можливості конкурувати на ринку праці. Але на сьогоднішній день остаточно не сформовано системи цих органів, належним чином не закріплені їхні повноваження та обов'язки на законодавчому рівні. У багатьох випадках діяльність державних органів зводиться до ведення обліку, фіксування статистичних даних і відсутності реальних дій, які сприяли б працевлаштуванню зазначеної категорії дітей.

Однією із засад державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, – є створення належних умов для їх фізичного, інтелектуального і духовного розвитку, забезпечення вільним вибором сфери професійної діяльності, яка б оптимально відповідала потребам та бажанням особистості дитини та запитам ринку праці. Сприяння працевлаштуванню та належний контроль за його здійсненням надасть можливість уникнути негативних тенденцій щодо незахищених категорій дітей, зокрема, попередить їх потрапляння в ситуації торгівлі людьми, не виплати зарплат, нелегальних трудових відносин тощо. Позитивним є досвід співпраці з міжнародними організаціями, зокрема, запровадження в Україні проекту ОБСЄ «Сприяння працевлаштуванню випускників інтернатних установ для дітей-сиріт в Україні» за підтримки Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, фінансової допомоги урядів Андорри, Ліхтенштейну, Польщі, США. Такі проекти спрямовані на підвищення спроможності відповідних державних органів надавати підтримку дітям сиротам.

В Україні не поодинокі випадки порушень трудових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема: укладання усних договорів, не дотримання режиму праці, поденна оплата, яка дуже часто є мізерною, використання праці неповнолітніх на важких та шкідливих робо-

тах тощо. Щоб зменшити негативні прояви, які складаються у трудових відносинах між роботодавцем та дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування, доцільно розробити типову форму письмового трудового договору, який повинен укладатися мінімум у трьох екземплярах і залишатися: один – у роботодавця, другий екземпляр – у працівника, третій – передаватися органу опіки та піклування. Через певний проміжок часу працівники органів опіки та піклування повинні перевіряти стан дотримання роботодавцем умов трудового договору і реагувати не неправомірні дії, допомагаючи дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, захищати їхні права.

Статтю 4 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [6] передбачені заходи соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, серед яких визначається мінімальний стандарт щодо забезпечення гарантованого першого робочого місця, яке не може бути змінено за бажанням роботодавця протягом трьох років з моменту початку такої роботи, а в разі неможливості надання такого робочого місця – встановлення грошової компенсації на цей період, яка виплачується особі з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів. Доцільно було б уникати подвійних джерел фінансування, оскільки через недостатність коштів у бюджетах різних рівнів на практиці виникають суперечки щодо того, хто повинен виплачувати грошову компенсацію.

Додаткові гарантії для окремих категорій громадян зазначаються й у статті 5 Закону України «Про зайнятість населення» [7], зокрема, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за поданням центрів зайнятості встановлюють квоту робочих місць для підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та організаційних форм з чисельністю працівників понад 20 осіб для бронювання ними до 5 відсотків загальної кількості робочих місць. На такі робочі місця, відповідно до вищезазначеного закону, можуть претендувати діти (сироти), які залишилися без піклування

батьків. Зазначене формулювання є нечітким щодо визначення категорій дітей, оскільки в національному законодавстві існує розмежування їхнього статусу.

Отже, враховуючи вищезазначене, можемо зробити **висновок**, що для виконання стратегічно важливих завдань, а саме – створення умов для працевлаштування та гарантування належної підтримки з боку держави, необхідним є: по-перше, для усунення неоднозначного трактування окремих приписів, привести у відповідність нормативно-правові акти, що стосуються працевлаштування соціально-незахищених категорій дітей; по-друге, у нормативно-правових актах чітко розмежувати повноваження державних органів, уникаючи їх дублювання; по-третє, необхідно передбачити норму, що надаватиме можливість дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, які зареєстровані в органах Державної служби зайнятості як такі, що шукають роботу вперше і визнані безробітними, отримувати допомогу по безробіттю протягом 6 місяців на рівні середньої зарплати, яка склалася по Україні; зрештою, доцільно було б розробити окремий закон «Про додаткові гарантії та соціальну підтримку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

#### Список використаних джерел:

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Смітюх Г. Держава зобов'язана забезпечити гідне життя наших дітей / Г. Смітюх // Голос України. – 2011. – № 204. – С. 4.

3. *Забезпечення рівних можливостей та прав дітей в умовах зростання ризиків бідності населення* / А.Г. Зінченко, Т.Ф. Алексеєнко, С.Ю. Аксьонова [та ін.] / М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. департамент з усиновлення та захисту прав дітей, Держ. ін.-т розвитку сім'ї та молоді. – К.: Бланк-Прес, 2010. – 152 с. – (Державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2009 р.)

4. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 30. – Ст. 142.

5. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 16. – Ст. 167.

6. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 6. – Ст. 147.

7. Закон України «Про зайнятість населення» від 1 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 14. – Ст. 170.

8. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1995. – № 6. – Ст. 35.

9. Указ Президента «Про заходи щодо поліпшення становища дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків» від 17 жовтня 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmv.gov.ua/divinfo.asp?Id=91519>

**Л.Д. БІЛИК,**  
викладач (Академія адвокатури України)

## ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ В ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРУДОВИХ СПОРАХ

Питання виконання рішень дуже важливе, оскільки ухвалення будь-якого рішення,

чи то судового, чи іншого юрисдикційного органу, саме по собі ще не є кінцевим резуль-